

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“[Notits om Lise Grundtvigs død]”

og

Den 21. Januar 1851

ved Emilie Karner Hansen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Om Lise og ægteskabet
- 3 Anvendt litteratur

1 Anledning

Lise Grundtvig (født Elisabeth Christine Margaretha Blicher) var Grundtvigs første hustru. Hun døde tirsdag den 14. januar 1851 og blev begravet den følgende tirsdag. Notitsen om hendes død blev trykt enslydende i *Berlingske Tidende* og *Adresseavisen* den 21. januar 1851 under rubrikken med dødsfald.

Den 21. Januar 1851 indeholder tre af Grundtvigs egne salmer, som blev sunget ved Lises grav på Vor Frelzers Kirkegård. Der er tale om tre genbrugte salmer, da Grundtvig, som det fremgår af hans korrespondence med B.S. Ingemann, ingen sang havde til Lises minde, og at deres samliv ikke længere bragte trøst og opmuntring (Rønning 4:2 1914, s. 48). Det drejer sig om “At sige Verden ret Farvel”, trykt første gang i 1845, “Christ stod op af Døde”, som var fra 1837, og “Her mødes alle Veie” fra 1824.

2 Om Lise og ægteskabet

Lise blev født 28. september 1787 i Gunslev på Falster, hvor hendes far, Didrik Nicolai Blicher, var provst (Grundtvig 1920, s. IX). Det var også her, Grundtvig lærte Lise at

kende 16 år før deres bryllup, da han i 1802 blev introduceret for provst Blichers døtre af sin bror, Otto Grundtvig. I første omgang var det dog ikke Lise, der fangede Grundtvigs opmærksomhed, men derimod hendes ældre søster Bodil Marie (Jensen 1934, s. 22). I hans dagbog fra januar 1803 kan man læse følgende: "Om Eftermiddagen vare Vi i *Gunslev*, og her gjorde Ieg den Opdagelse at skjønt Ieg aldrig vil komme til at hænge mig af Kiærlighed foretrækker Ieg dog M:B: for alle de øvrige Fruentimmer Ieg kiender" (Dag- og Udtogsbøger 1 1979, s. 21). Hun forlover sig imidlertid med præsten Poul Egede Glahn, og da Grundtvig atter besøger familien, får han øjnene op for Lise. I sin dagbog skriver han: "Hun er Mig næsten nu hvad hendes ældste Syster var Mig fordum, d: e: Ieg kender ingen Pige som Ieg lider bedre end hende" (Dag- og Udtogsbøger 1 1979, s. 88).

Efter mange års bekendtskab og syv års forlovelse blev de endelig gift den 12. august 1818, og sammen fik de tre børn: sønnerne Johan og Svend i hhv. 1822 og 1824 samt datteren Meta, i 1827.

Det 33 år lange ægteskab mellem Grundtvig og Lise har ikke altid været nemt. Hun har fulgt ham gennem meget, udholdt en uvis fremtid og håndteret økonomiske vanskeligheder, som Grundtvig for eksempel skriver i sit *Rimbrev til Lise* på deres bryllupsdag i 1835: "Jeg ved det nok, det kniber her / Med *Pengene* især" (Fabricius 1955, s. 84). Hun har tillige båret et stort ansvar for husholdningen og det praktiske i det daglige liv. I deres brevveksling under Grundtvigs Englandsrejser finder Lise det nødvendigt fx at spørge: "Er dit Haar og Bakkenbarder blevet pudset lidt, at Du ei lader dem voxe ud som i Fjor, [...] jeg ville have min Mand skulle tage sig lidt godt ud i det fremmede Land" (Grundtvig 1920, s. 106). Grundtvig har haft meget at takke hende for (Rønning 4:2 1914, s. 45). I dødsannoncen kaldes hun da også for et "Speil for danske Huusmødre".

Brevene giver også indblik i både medgang og modgang i ægteskabet, som når Grundtvig i sit brev på deres 11-års bryllupsdag kærligt takker hende for deres følgeskab:

Der er da første Gang, vi ei sidde sammen paa vor Bryllupsdag, men saa er der ogsaa i Dag des længere imellem os. Dog Herren, som haver sammenføiet i os hvad Mennesker ei skal adskille, Han vil ligesaa lidt lade Rummet som Tiden gjøre det, men heller sammenknytte os fastere i sin Kiærlighed, til Dagenes ende! [...] Nu Tak, kiære *Lise*, for elleve Aars kiærlige Følgeskab og Overbærelse og for de velsignede Smaa! (Grundtvig 1920, s. 54-56).

Anderledes ser det dog ud på deres 13-års bryllupsdag, hvor han i sit brev skriver:

men sikkert er der dog Fejl på begge Sider, når christelige Ægte-Folk, endog med elskede Børn omkring sig, hvis lysende Exempler på indbyrdes Æmhed de ret egenlig kaldtes til at være, naar disse, siger jeg, ei længer bortsmile hinandens hverdags Sorger (Grundtvig 1920, s. 176).

Ved Lises begravelse indrømmer Grundtvig ligeledes, at deres langvarige ægteskab ikke har været uden modgang:

selv staar jeg her i Dag som en gammel Mand, der gjør et kjendeligt Skridt til sin egen

Grav, ved at begrave sine Børns Moder, sin Ungdoms Brud, som i fyrretyve Aar, allerede syv Aar før hun lovede det for Alteret, kjærlig delte Medgang og Modgang, og mest af det sidste, med ham (Grundtvig 1877, s. 87).

Grundtvig, som ellers er kendt for sine mindedigte, havde som nævnt ingen sang til Lises minde i forbindelse med begravelsen, men ved hendes fødselsdag den 28. september 1851 skrev han dog et mindedig, som han sendte til deres børn. Her skriver han bl.a.:

Haft jeg har, hvad faa kun finde,
Hos en ægte Dannekvinde
Gennem mer end treti Aar,
Yndig som en Rosensblomme,
Tro og kærlig var den fromme,
Delte blid fuldtrange Kaar.

Hist, hvor ingen Blomster visne,
Hist, hvor ingen Læber isne,
Hist, hvor ej de fromme dø,
Der skal jeg min Tak gentage
For alt, hvad i svundne Dage
Hun mig skænkede under Ø (Grundtvig 1920, s. XVI).

3 Anvendt litteratur

- *Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, se Grundtvig, N.F.S. (1979).
- Fabricius, Jørgen (1955) "N.F.S. Grundtvig: Rimbrev til Lise" i *Grundtvig-Studier* 1955, s. 82-85, København.
- Grundtvig, N.F.S. (1877) *Kirkelige Leilighedstaler*, udg. C.J. Brandt. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1920) *N.F.S. Grundtvigs Breve til hans Hustru under Englandsrejserne 1829-1831. Udgivne af deres Børnebørn*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1979) *N.F.S. Grundtvig Dag- og Udtogsbøger*, udg. Gustav Albeck, bind 1-2. bind 1 (1979). København.
- Jensen, Thyra (1934) *Kvinder i Grundtvigs Liv*. København.
- Rønning, Frederik (1907-1914) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede*, bind 1-4, bind 4:2 (1914). København.